

CINERELLA

SEU

SOCULUS VITREUS

FUIT ŌLIM VIR nōbilis quī secundās nūptiās iniit cum muliere quam īnsolentissimam superbissimamque umquam vīderat orbis. Hæc duās habēbat filiās, pariter mōrātās atque ipsa, perque omnia suī similēs. Virō autem filia ūna erat, puella ēgregiæ suāvitātis ac bonitātis, utpote quæ optimōs māt̄ris mōrēs referret¹. Nūptiīs vixdum celebrātis, noverca² stomachum³ ērūpit in prīvignam⁴. Nequībat enim virtūtem puellæ tolerāre, juxtā quam patēbat quam improbæ duæ ipsius filiæ essent. Eī negōtia domestica sordidissima cūranda trādīdit : ejus erat vāsa ēscāria⁵ tergēre, gradūs lavāre, dominæ filiārumque cubicula fricāre. Puella in habitātiōne

¹ **mōrēs parentis referre** : parentī similis esse, eōdem mōre sē gerere.

² **noverca** : secunda uxor patris.

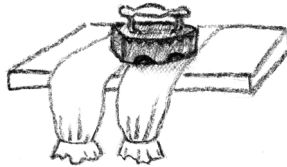
³ **stomachus** : summa pars ventris *aut trānslātīvē* īra, fastīdium, indignātiō.

⁴ **prīvigna** : filia conjugis ex priōre māt̄rimōniō, filiāstra.

⁵ **vāsa ēscāria** : vāsa cibāria, i. e. vāsa ē quibus hominēs edunt bibuntque.

subtēgulāneā summārum ædium super culcitam¹ strāmineam² misellam cubābat, sorōrēs in cubiculīs tessellātū³ ligneō cōnstrātīs, ubi lectōs lautissimōs⁴ habēbant, necnōn specula in quibus sē ā vertice capitis ad īmōs tālōs spectārent. Misera adulēscēntula cūncta æquō animō ferēbat neque audēbat apud patrem querī, quem putābat increpitūrum⁵ sē — adeō uxōrius erat.

Domesticis operis dēfuncta ad focum inter cinerēs sedere solēbat, quā rē domī sæpius ‘Cinerea Pÿga’⁶ cognōminābātur, quamquam ā sorōre minōre, quæ nōn tam improba erat quam major, ‘Cinerella’ vocābātur. Vērumtamen Cinerella vestīmentīs obsolētīs indūta longē pulchrior erat quam sorōrēs vel sūmptuōsissimē vestītæ.

Forte ēvēnit ut filius rēgis epulās et saltātiōnem apparāret, ad quās optimum quemque cīvem rēgnī vocāvit : etiam sorōrēs superbæ duæ, quās suprā dīximus, invitātæ sunt, nam in illīs regiōnibus bene audiēbant⁷. Jam valdē gaudentēs tōtæ in vestibus cōmptibus⁸ que decentissimīs ēligendīs versantur. Quā rē Cinerella novīs negōtiīs gravāta est : ejus erat sorōrum

¹ **culcita** : lectus humilis, cubile molle (sine fundamētō fabrīli).

² **strāmineus** : < strāmen *vel* palea, i. e. pars cereālium nōn edibilis.

³ **tessellātus** : opus ex variīs lapidibus vel lāminīs ligneīs cōnfectum.

⁴ **lautus** : pulcher, splendidus, elegāns, opiparus.

⁵ **increpāre** : acerbis verbīs castigāre, reprehendere, objūrgāre.

⁶ **pÿga** seu **pūga** : pars corporis posterior carnōsa, clūnēs.

⁷ **bene audire** : bonā fāmā fruī, in bonā existimātiōne esse.

⁸ **cōmptus** : ōrnātus capitis, modus quō capillī cōmptī i. e. ōrnātī sunt.

lintea ferrō calidō lēvigāre et limbōs manicārum¹ corrūgāre².

Nihil nisi vestēs loquēbantur, quibus sē exōrnāre volēbant : soror major “Ego,” inquit, “stolam³ ex heteromāllō⁴ rubrō cum ōrnāmentīs meis denticulātīs⁵ geram.” Et minor “Equidem,” inquit, “etsī cottidiānam tantummodo castulam⁶ geram, pallium tamen induam flōribus intextum aureīs, tiāramque meam gemmātam, quæ vulgāris dīcī haud potest.”

Sorōrēs concinnātricem optimam adhibuērunt, quæ calyptrās⁷ duōrum graduum sibi super caput ērigeret. Item muscās⁸ textilēs emērunt dē vestificā perītissimā. Dein Cinerellam vocāverunt rogāveruntque quid sentīret, quippe quæ optimō ūterētur jūdiō. Cinerella cōnsilia dedit optima atque etiam operam in capillīs concinnandīs suā sponte obtulit, quam sorōrēs haud invītæ accēpērunt. At dum capillōs concinnat, istæ “Cinerella, dīc,” inquiunt, “nōnne, sī chorēās⁹ adīrēs, gaudērēs ?” Quibus ea “Bonæ sorōrēs,” respondit, “mē plānē irrīdētis : tantō mē vix dignor honōre.” At istæ : “Est ut dīcis : rīdiculum profectō esset Cineream Pŷgam saltantem vidēre.” Quævis alia iīs capillōs prāvē composuisset sed Cinerella, quoniam bona erat, perpulchrē composuit. Tantā quidem lætitiā perfūsæ sunt ut, bīduō ferē, nihil sūmerent cibī. Vittās¹⁰, quibus sibi medium corpus gracilius reddere

¹ **manica** : pars vestis quā braccia teguntur, pellis quā manūs amīcimus.

² **corrūgāre** : in rūgās seu plicās fōrmāre, reddere undulātum, crispāre.

³ **stola** : vestis elegāns quā fēmina ab humerīs ad pedēs tegitur.

⁴ **heteromāllum** : tēla pretiōsa alterā parte villōsa. Ex illō fiunt rēgum pallā.

⁵ **denticulātus** : < denticula i. e. genus tēlæ pulchræ, albæ et arachnæ.

⁶ **castula** : vestis quæ crūra tegit. Castula Scōtōrum *kilt* vocātur.

⁷ **calyptra** : mitra līnea (monachæ sibi caput calyptrā lātā et albā tegunt).

⁸ **musca** : orbiculus textilis nāvō similis (Gallæ muscās adhibēbant vultū).

⁹ **chorēæ (celebrēs)** : saltatiō, chorēārum celebratiō/celebritās.

¹⁰ **vitta** : cingulum textile, ligāmentum, fascia, tænia.

parābant, tantā vī tetendērunt ut plūs duodecim rūperint ; atque ā māne ad vesperam ante specula stābant.

Illūxit tandem diēs auspicātissima : profectæ sunt sorōrēs, quās Cinerella quamdiū potuit oculis prōsecūta est. Ut autem ē cōspectū ēvolāvērunt, flēre cœpit. Atque ubi mātṛīna¹ eam forte vīdit effūsē flentem, causam lacrimārum quæsīvit. Tum puella “Nimium velim...nimium velim...” ingemināvit, at tantum plōrābat ut pergere nequīret. Mātṛīna autem (quæ maga² erat) : “Nōnne id cupis saltātum ire ?” Cui Cinerella suspīrāns “Ēheu,” respondit, “maximē.” Tum maga mātṛīna : “Rēctē quidem — sī modo tē puellam probam præstiteris, ego cūrābō ut intersīs.” Et cum dictō filiolum³ ad cubiculum redūxit atque “Exī,” inquit, “in hortum, mihi que cucurbitam⁴ refer.” Cinerella ē vestīgiō⁵ ēgressa, quamquam vix dīvināre⁶ poterat quid ad chorēās petendās adjuvāre posset, cucurbitam carpsit quam maximam reperīre potuit, eamque ad mātṛīnam rettulit.

Tum mātṛīna olus cavāvit et, cortice tantum relictō, virgā suā leviter pulsāvīt : cucurbita statim in rēdam auream conversa est lautissimam. Tum mūscipulam⁷ īspexit ubi sex mūsculōs⁸ repperit, omnēsque adhūc vīvōs. Jussit Cinerellam portulam mūscipulæ paululum sublevāre. Quō factō, ut quisque ēvāserat mūsculus, eum virgā suā lēniter percussum pūctō temporis in equum fōrmōsum mūtābat. Sic mox factæ

¹ mātṛīna : mulier quæ puerum (filiolum) ē sacrō baptismī fonte suscipit.

² maga : incantātrix, fēmina dīvina (vōx mediævālis fuit *fāda*, gallicē ‘fée’).

³ filiola : parva filia aut, mōre catholicō, puella ē sacrō fonte suscepta.

⁴ cucurbita : pēpō, magnum olus globōsum (ē quō lanterna effīcī potest).

⁵ ē vestīgiō : cōnfestim, extemplō, maximā celeritāte, sine morā.

⁶ dīvināre : conijcere, conjectāre, perspicere, per sē intellegere seu præscīre.

⁷ mūscipula : capsula (aut cavea, aut pedica) quā mūrēs capiuntur.

⁸ mūsculus : parvus mūs, sōrex (rattus, contrā, est magnus mūs).

sunt elegantissimæ sējugæ¹ equōrum guttātōrum² lepidō mūrīnō colōre.

Cum autem mātṛīna dubitāret ex quō rādārium³ efficeret, Cinerella “Ībō vīsum,” inquit, “sitne in mūscipulā alterā, ad rattōs capiendōs īnstrūctā, rattus ex quō rādārium efficiāmus.”

Et mātṛīna : “Placet, īnspecte !” Cinerella igitur rattōrum rettulit mūscipulam, intrā quam erant trēs rattī crassī. Ex hīs maga ūnum dēlēgit bene barbātum, quī ab eā tāctus trānsfōrmātus est in rādārium rōbustum pulchrōque prāeditum mystāce, quō pulchriōr vix umquam vīsus est. Tum iterum puellæ “Exī,” inquit, “in hortum ! Ibi post nāsiternam⁴ lacertās⁵ sex inveniēs, quās ōrō mihi afferās.” Quæ allātæ mūtātæ sunt ā mātṛīnā in sex pedisequōs⁶ tunicīs segmentātīs vestītōs, quī ilicō pulpitem rādæ posticum⁷ scandērunt, ibique tam immōtī hæsērunt quam sī in omnī vītā nihil aliud fēcissent. Tandem mātṛīna Cinerellæ : “Bene quidem, em tibi quī⁸ ad chorēās tē cōnferās ! Age dīc : nōnne gaudēs ?” Ad quod puella “Gaudēō,” inquit, “at num hīs misellīs vestibus eam...?” Mātṛīna virginem vix virgā tetigerat cum vestēs ejus conversæ sunt in

¹ sējugæ : sex equī ūnā jūctī, prōtēlum sex equōrum.

² guttātus : (dē equō) cujus pellis albīs guttis seu nūbēcūlis distinguitur.

³ rādārius : aurīga, gubernātor equōrum, quī rādam vel currum regit.

⁴ nāsiterna : vās quō hortulānus aquam ad plantās rigandās portat.

⁵ lacerta : parva serpēns quadrupēs, satis bella, quæ diū immōta in sōle jacet.

⁶ pedisequus : servus quī dominum pedibus prōsequitur.

⁷ posticus : quī post aliquid situs est (hīc post rādam situs).

⁸ quī : quōmodo, quā ratiōne, quō īnstrūmentō, quā methodō.

stolam ex pannō aureō argenteōque, gemmīs lapillisque distinctō. Tum eī bīnōs soccōs¹ vitreōs dōnō dedit, quibus nihil umquam vīsum est pulchrius. Sīc ōrnāta virgō in rædam īnscendit. Mātrīna in prīmīs monuit nē ultrā mediam noctis hōram celebrātiōnī chorēarum interforet, quod, sī eam hōram vel mōmentō temporis excessisset, ræda rūrsus in cucurbitam, equī in mūrēs, pedisequī in lacertās mūtārentur, pannulī² obsolētī in priōrem fōrmam revocārentur.

Mātrīnæ igitur spondet sē nōn omissūram ā chorēis ante mediam noctem abire. Tandem lætitiā ēlāta proficīscitur. Filius rēgis, ubi virgō omnīnō ignōta (sed plānē summō locō nāta) modo advēnisse nūntiātur, ipse ad eam salūtandam accurrit. Manum offert puellæ dē rædā dēsiliētī, eamque in aulam dēdūcit ubi hospitēs sunt. Tum magnum fit silentium : saltārī dēsinitur, conticēscunt fidēs³, tantā enim cūriōsitate cūctī eximiam novæ virginis speciem contemplantur. Rūmor tantum cōnfūsus audiēbātur : “Prō ! Quam pulchra est !” Ipse rēx, quamvīs ætate gravis, nihilō minus oculīs in eā fixīs rēginæ susurrābat sē diū puellam fōrmōsiōrem et amābiliōrem nōn vīdisse. Omnēs fēminæ cōmptum vestēsque virginis attentē cōnsiderābant, concupientēs sibi postrīdiē similia parāre, sī modo textilia satis pulchra, opificēs satis sollertēs⁴ invenīrī possent. Filius rēgis, cum puellam in locō aulæ ēditissimō⁵ cōnsidere jussisset, ōrāvit ut chorēās sēcum ageret.

Illā tantā venustate saltāvit ut etiam majōrem cūctōrum

¹ **soccus** : calceus humilis et commodus quī domī geritur.

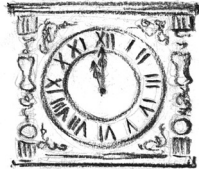
² **pannuli** : vestēs obsolētæ quās pauperēs gerunt, veterāmenta.

³ **fidēs** : lyræ vel (Peraltī et hodiernō tempore) violīnæ.

⁴ **sollers** : in arte quādam excellēns, callidus, perītus, expertus.

⁵ **ēditus** : honorātus, altus, ēminēns, celsus, cōspicuus.

admīrātiōnem excitāverit. Tum cēnula lūculenta¹ allāta est, quam rēgius adulēscēns nē gustāvit quidem, quod tōtus ejus animus in cōnsīderātiōne puellæ versābātur. Quæ autem, cum juxtā sorōrēs suās cōnsēdisset eāsque permultīs blanditiīs salūtāset, iīs māla aurantia² ac citrea impertīvit³ quæ ipsa modo ā rēgulō accēperat. Quā rē istæ valdē admīrātæ sunt : puella enim iīs omnīnō nova erat. Dum vērō cōmiter inter sē cōnfābulantur, audīvit Cinerella signum hōræ ūndecimæ et dōdrantis⁴ pulsū æris⁵ darī. Statim igitur ūniversum cœtum inclinātō corpore persalūtāvit et quam celerrimē discessit.

Ubi domum advēnit, sine morā matrīnam adiit cui, perāctīs grātīs, nūntiāvit sē posterō diē iterum chorēis interesse velle, quia ā filiō rēgis invitāta esset. Matrīnæ omnia ex ōrdine nārrābat quæ inter chorēas celebrēs acciderant cum, ecce, duæ sorōrēs ōstium pulsant. Quō reclūsō⁶ Cinerella ōscitāns⁷ “Quamdiū,” inquit, “āfūistis !” et, quasi modo expergēfacta⁸ esset, oculōs fricat et pandiculātur⁹ (quamquam rē vērā, cum

¹ **lūculentus** : splendidus, pulcher, amœnus, lautus.

² **mālum aurantium** seu **areum** : pōmum rotundum flammei colōris.

³ **impertire** seu **impertiri** : dare, commūnicāre, ministrāre.

⁴ **dōdrāns** : $\frac{3}{4}$ = trēs quadrantēs = trēs quārtæ partēs.

⁵ **æs** : metallum (mixtūra cuprī et stannī) ; campāna turris vel hōrologiī.

⁶ **reclūdere** : aperīre, patefacere, reserāre (claudere ↔ reclūdere).

⁷ **ōscitāre** : ōre apertō spīritum longum trahere, ut quī somnō capitur.

⁸ **expergēfacere** : ē somnō excitāre/suscitāre, efficere ut expergiscātur.

⁹ **pandiculāri** : corpore suum extendere, ut quī somnum pellere vult.